

CULTURA I ECONOMIA #2

Impactes de l'actuació de l'Àrea de Cultura de Diputació de Barcelona

Índex

Introducció	2
Notes metodològiques	3
1. L'actuació directa dels serveis de l'Àrea de Cultura	4
1.1. Creació directa d'ocupació	4
1.2. Productes i serveis de les gerències de l'Àrea de Cultura	7
1.2.1. Gerència de serveis de biblioteques	7
1.2.2. Gerència de serveis de cultura	9
2. Transferències corrents realitzades per l'Àrea de Cultura	18
2.1. Subvencions per a la realització d'activitats culturals atorgades per la Diputació .	18
2.2. Distribució de les transferències per programes de l'Àrea de Cultura.....	20
3. Inversions de capital realitzades per l'Àrea de Cultura.....	24
3.1. Inversions de la gerència de serveis culturals.....	24
3.2. Ocupació generada als municipis per la inversió de Diputació	26
Conclusions	28
Sumari executiu	30

Introducció

Aquest nou capítol del treball sobre els impactes econòmics de la cultura es centrarà en l'actuació de l'Àrea de Cultura de Diputació de Barcelona als municipis. Els programes desenvolupats per la Gerència de Serveis de Biblioteques i per la Gerència de Serveis de Cultura tenen unes repercussions directes al territori.

D'una banda, Diputació de Barcelona és directament responsable del funcionament de determinats serveis municipals –l'exemple més clar són les biblioteques. De l'altra, òrgans i instruments com ara la Xarxa de Museus Locals, la d'Arxius, el Circuit d'Espectacles Professionals, o els plans estratègics de cultura realitzats des del CERC, han esdevingut part essencial del teixit cultural de la província. A dia d'avui, tots aquests programes estan totalment integrats en les dinàmiques quotidianes dels tècnics locals de cultura i dels treballadors dels equipaments culturals dels municipis.

Una part d'aquestes actuacions tenen uns efectes econòmics quantificables, en aspectes tan variats com la contractació de companyies de música, teatre o dansa a través del circuit d'espectacles professionals, la compra de llibres per part de les biblioteques, etc. En aquesta píndola intentarem traduir a xifres d'impacte econòmic –en els casos que sigui possible– les actuacions de les tres oficines de la gerència de serveis de cultura, així com les de la gerència de serveis de biblioteques. Sempre que es pugui, es traduirà les dades a la seva equivalència en llocs de treball, per tal de veure els efectes dels serveis i activitats culturals impulsats per l'Àrea de Cultura en la creació d'ocupació al sector de la cultura.

Centrarem el focus en tres aspectes concrets d'aquesta actuació: En primera instància, s'analitzaran les actuacions directes de l'Àrea a través de la Gerència de Serveis de Cultura i la Gerència de Serveis de Biblioteques: les mateixes biblioteques, el circuit d'espectacles professionals de l'ODA, els estudis encarregats per l'OPC i pel CERC, l'oferta de tallers i activitats formatives, el programa de formació de l'Àrea, etc.

A continuació, ens fixarem en les transferències corrents realitzades per l'Àrea de Cultura, ja sigui a ajuntaments i altres ens locals, com a entitats i institucions culturals de referència a la província i a Catalunya.

Finalment, dedicarem un espai a les transferències de capital, destinades a la realització d'inversions en equipaments i infraestructures per part dels ajuntaments. Concretament, ens fixarem en les transferències previstes en el marc del programa Xarxa Barcelona Municipis de Qualitat 2008-2011 i, d'aquestes, aquelles que han estat efectivament executades fins al març de 2010.

Cal remarcar, d'una banda, que algun d'aquests càlculs quedaran limitats per l'escassetat de dades disponibles –l'absència de mecanismes per a la recollida i la sistematització de dades és una de les grans mancances del sistema cultural espanyol i català. Per una altra banda, tal i com s'ha dit reiteradament al llarg d'aquest treball, també quedaran al marge tots els impactes de l'actuació de l'Àrea de Cultura que no siguin mesurables en termes econòmics. Sovint, aquestes accions que no generen transaccions de mercat, constitueixen “la raó de ser” dels organismes culturals dels municipis. És el cas del conjunt de serveis oferts per les biblioteques, d'una gran part de les activitats organitzades pels centres culturals de proximitat, de la programació festiva, etc.

Nota metodològica

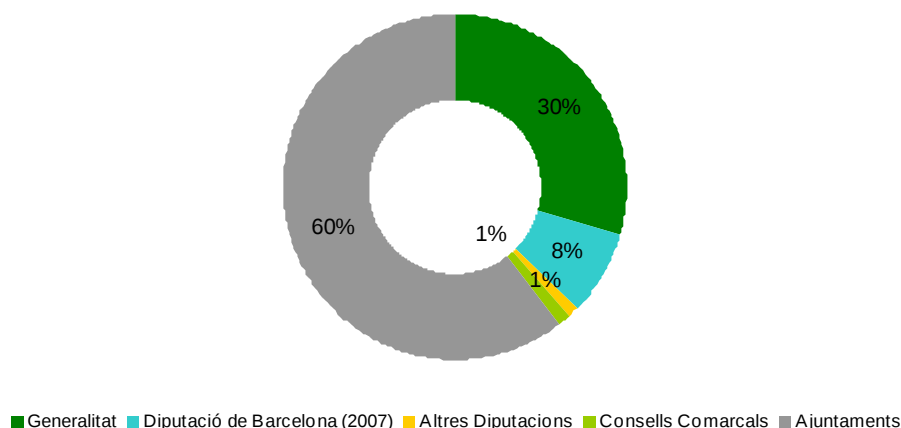
Any de les dades: tot i disposar de dades més recents pel que fa al personal i l'activitat de l'Àrea de Cultura de Diputació, en alguns casos s'ha pres en consideració dades d'anys anteriors per tal de poder establir comparacions amb dades contextuais més antigues. Per exemple, les estadístiques del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya es van actualitzar per última vegada l'any 2005 o bé el 2006; les dades més recents del Ministeri de Cultura pel que fa a pressupostos liquidats de cultura són de l'any 2007.

1. L'actuació directa dels serveis de l'Àrea de Cultura

1.1. Creació directa d'ocupació

L'any 2008, a l'Àrea de Cultura de Diputació de Barcelona hi treballaven 449 persones, que representaven vora d'un 8% dels treballadors en cultura de les diferents administracions públiques catalanes (Generalitat de Catalunya, ajuntaments, diputacions, consells comarcals i ens supramunicipals), i un 1,2% dels treballadors del sector cultural de Catalunya, comptant els ens públics i les empreses privades. Segons dades del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat, a Catalunya hi havia, l'any 2006, un total de 40.749 treballadors de l'àmbit de la cultura¹.

Gràfic 1: Treballadors en cultura de les administracions públiques catalanes

Elaboració pròpia a partir de les dades de les estadístiques del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

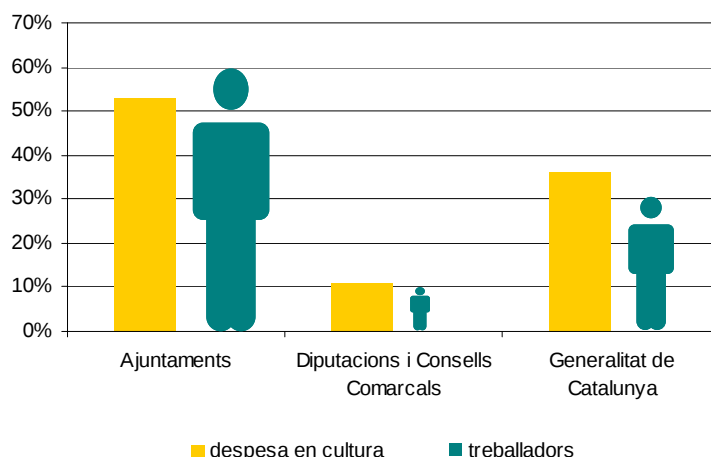
Tal com mostra el gràfic anterior, els 5.652 treballadors en cultura al sector públic català es distribueixen de la manera següent: 3.400 (un 60%) pertanyen als ajuntaments, 1.669 (un 30%) a la Generalitat de Catalunya, i el 10% restant es reparteix entre les quatre Diputacions (499) i els Consells comarcals (84), totes elles institucions de segon nivell de suport als municipis. El gruix dels treballadors en cultura, per tant, es concentra a l'Administració Local, que entre municipis, diputacions i consells comarcals ocupava, l'any 2006, el 70% dels treballadors en cultura al sector públic.

En consonància amb aquestes dades, són les administracions locals les que destinen un major volum de recursos a la cultura. L'any 2007, al conjunt de l'Estat Espanyol s'hi van dedicar més

¹ La classificació estadística emprada inclou les següents activitats dins la categoria de llocs de treball en cultura: arxius, biblioteques, museus, arts escèniques, arts visuals, arts audiovisuals, fonogrames, llibre, premsa i administracions públiques.

de 6,5 milions d'euros, un 55% a nivell local, un 30% a nivell autonòmic i un 15% a nivell estatal. Si ens fixem en la proporció entre el volum de treballadors i els recursos disponibles per a la cultura a municipis, diputacions i consells comarcals, i a la Generalitat de Catalunya, hi trobem uns nivells de correspondència molt elevats, tal i com mostra el gràfic següent:

Gràfic 2: Relació entre la despesa en cultura i els treballadors a les administracions públiques catalanes. Any 2006

Elaboració pròpia a partir de les dades de les estadístiques del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació i de dades del Ministeri de Cultura.

Els ajuntaments, amb un 53% de la despesa, concentren un 60% dels treballadors en cultura de les Administracions públiques de Catalunya. La Generalitat fa un 36% de la despesa amb un 30% dels treballadors, i les institucions municipals de segon nivell, entre les quals es troba Diputació de Barcelona, són a l'origen de l'11% dels recursos que es destinen a la cultura, amb un 10% dels treballadors.

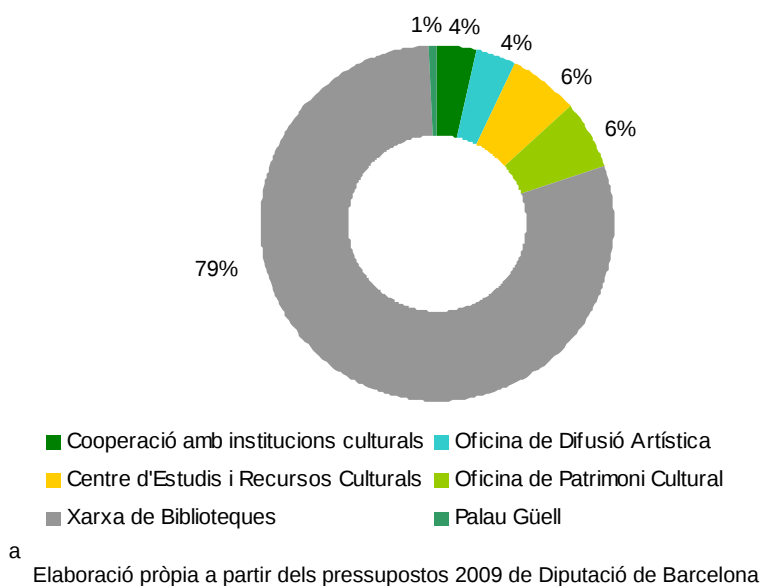
Tot i que les dades són força equilibrades, deixen palès que, en termes relatius, són els ajuntaments els que es troben amb una major escassetat de recursos en relació al nombre de treballadors. Ara bé, també cal tenir en compte que una part significativa dels pressupostos de les Diputacions, els Consells Comarcals i la Generalitat es destinen a finançar projectes dels municipis. Amb aquesta perspectiva, resulta lògic que als municipis hi hagi una dotació de personal més important –sempre en termes relatius– donat que finalment són els que gestionaran els recursos destinats a la cultura pels ajuntaments, però també part dels que hi destinen les Diputacions, els Consells Comarcals i la Generalitat. En un proper apartat s'analitzaran les inversions dels diferents nivells de l'Administració al territori.

Atenent a la distribució dels treballadors per sectors, i fent referència, una vegada més, a dades de l'any 2008², el personal de l'Àrea de Cultura de Diputació es repartia de la següent manera entre els diversos serveis i oficines de l'Àrea: dels 449 treballadors, 357 –un 79%– pertanyen a la Xarxa de Biblioteques, 27 a l'Oficina del Patrimoni, 17 a l'Oficina de Difusió Artística, 28 al Centre

² Dades dels pressupostos preventius de Diputació per l'any 2009. Com a aproximació metodològica, es treballa amb el supòsit que el personal que hi apareix correspon als treballadors de l'Àrea de Cultura a finals de l'any 2008.

d'Estudis i Recursos Culturals, 4 al Palau Güell i 16 s'encarregaven de la cooperació amb altres institucions culturals.

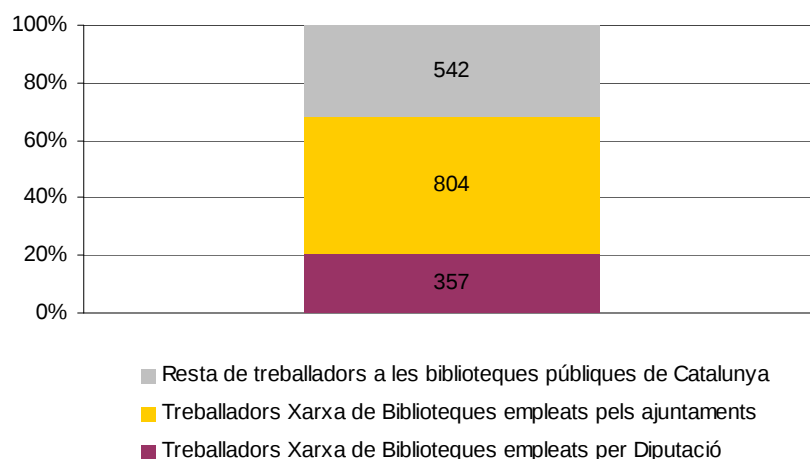
Gràfic 3: Distribució dels treballadors de l'Àrea de Cultura de Diputació. Any 2008

Així doncs, pràcticament quatre de cada cinc treballadors de l'Àrea de Cultura de Diputació pertanyen a la Gerència de Serveis de Biblioteques. La majoria són bibliotecàries i bibliotecaris que treballen a les biblioteques de la Xarxa, repartides per tot el territori de la província. Actualment la xarxa té un total de 198 biblioteques en funcionament, i una flota de nou bibliobusos que donen servei a 107 municipis de menys de 5.000 habitants. Les bibliotecàries i els bibliotecaris de Diputació representen una part molt important dels treballadors d'aquest sector dins la província, i fins i tot a nivell de Catalunya.

L'any 2008, hi havia 1703 treballadors a les biblioteques públiques de Catalunya, dels quals 357 eren empleats de Diputació de Barcelona i uns altres 804 treballaven a la Xarxa de Biblioteques de Diputació, empleats pels ajuntaments. Per tant, tal i com mostra el gràfic següent, del total de treballadors de les públiques de Catalunya l'any 2008, el conjunt dels treballadors de la Xarxa de Biblioteques de Diputació –empleats pels ajuntaments de la província o per la mateixa Diputació– representaven gairebé el 70% dels treballadors de les biblioteques públiques de Catalunya.

Gràfic 4: Treballadors de l'àmbit de la Biblioteca Pública a Catalunya. Any 2008

Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional d'Estadística de Catalunya, de la Gerència de Serveis de Biblioteques de Diputació de Barcelona i dels pressupostos 2009 de Diputació de Barcelona

1.2. Productes i serveis de les gerències de l'Àrea de Cultura

1.2.1. Gerència de serveis de biblioteques

Les dades anteriors posen de manifest com l'actuació de Diputació, si és més que notòria en tots els sectors de la cultura, en l'àmbit de la biblioteca pública és essencial: a continuació apuntem algunes dades relatives a les Biblioteques de la Xarxa:

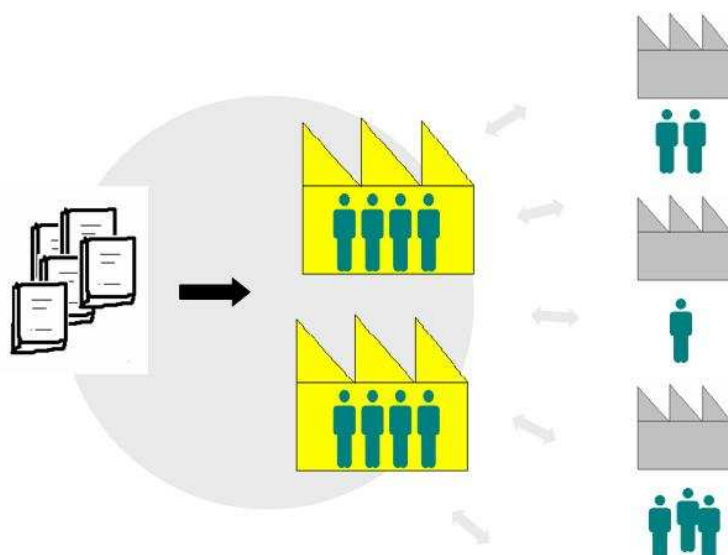
- Donen feina al 68% dels treballadors de biblioteques públiques a Catalunya (any 2008)
- Té equipaments a 126 municipis, més del 40% dels municipis de la província de Barcelona (finals de 2009).
- A aquests, cal afegir-hi uns altres 107 municipis de menys de 5.000 habitants que compten amb servei de Bibliobús (final de 2009).
- En total, les biblioteques de la Xarxa donen servei a 233 pobles i ciutats de la província, un 75% del total (final de 2009).
- Atenen una població total de 5.123.143 ciutadans, que representa el 93% dels habitants de la província i el 69% dels de Catalunya, segons dades del padró a finals de 2009.
- L'any 2008 van fer compres de fons documental per un import total de 12 milions d'euros, dels quals 7,7 milions van ser aportats directament per Diputació de Barcelona.

Aquests 12 milions d'euros invertits en fons documental van a parar directament al sector editorial, i contribueixen al manteniment de les empreses editores, en un moment de dificultats per al

sector, no només a causa de la crisi econòmica global, sinó també per l'aparició de nous formats per a la lectura i la publicació de textos.

En termes de llocs de treball, la despesa en fons documental de la xarxa de Biblioteques durant l'any 2008 permetria mantenir un total de 48 treballadors durant un any, i la despesa de l'Àrea de Cultura de Diputació, 31³.

Si tenim en compte que aquestes empreses tenen una mitjana de 22 treballadors cadascuna, les compres de la Xarxa de biblioteques haurien garantit, l'any 2008, la viabilitat de dues d'elles. Cal tenir en consideració, a més, que cada editorial genera un seguit de relacions d'interdependència amb escriptors, traductors, correctors, dissenyadors i altres professionals independents del món de la cultura, així com empreses proveïdores generalistes (subministraments d'aigua, llum, serveis de telefonia, transportistes, etc.), i especialitzades, entre les que destaquen les impremtes. Es fa molt difícil quantificar aquests efectes multiplicadors de la despesa, o impactes indirectes i induïts de la cultura, però no obstant això, hem de tenir-los en consideració.

Prenent com a exemple una petita editorial catalana, veiem que són moltes les persones que, formant part de la plantilla fixa o de manera externalitzada, hi treballen:

- Compta amb 29 treballadors en plantilla, distribuïts entre el departament editorial (10), el comercial (10), l'administratiu (3), el de marketing i comunicació (1) i la gerència (1). Normalment també trobaríem departaments de disseny i maquetació, amb un o dos treballadors cadascun; tanmateix, en aquest cas, en pertànyer l'editorial a un grup major (a nivell estatal) delega aquest treballs en el departament corresponent del grup. Es tracta d'un cas bastant habitual en el món editorial, amb una tendència creixent a l'absorció de les empreses petites o mitjanes per part dels grans grups editorials.

³ Basant-nos en dades del Gremi d'editors de Catalunya hem estimat que cada treballador d'aquest sector té un cost anual de 251.676 euros. Dividint els imports de les compres de fons documental realitzades per Diputació de Barcelona i per la Xarxa de Biblioteques en el seu conjunt, obtenim el nombre de treballadors de la indústria editorial que es mantenen gràcies a aquests ingressos.

- Cada any, es nodreix del treball de prop de 200 persones que, de manera autònoma o com a treballadors d'altres empreses, porten a terme tasques fonamentals per a sector editorial. En concret, aquesta editorial, al llarg d'un any, dóna feina aproximadament a 70 autors, 10 il·lustradors, 25 correctors, 10 traductors, 7 dissenyadors, 7 maquetadors, 7 revisors tècnics i 7 lectors.
- Així mateix, recorre a proveïdors externs, entre els quals els més destacats són empreses de maquetació, estudis de disseny gràfic, agències de fotografia, impremtes o distribuïdores.

Aquestes xifres permeten fer-se una idea aproximada del volum i el dinamisme de l'activitat econòmica que genera aquest sector.

Taula 1: Nombre de treballadors d'una editorial petita al llarg d'un any

	Treballadors en plantilla	Treballadors externs
Gerents	1	
Editors	10	
Comercials	10	
Administratius	3	
Màrketig i comunicació	1	
Dissenyadors	(2)	7
Maquetadors	(2)	7
Autors		70
Il·lustradors		50
Correctors		25
Traductors		10
Revisor tècnics		7
Lectors		7
TOTAL	29	183

1.2.2. Gerència de serveis de cultura

Tot seguit posarem en relació les actuacions directes de les Oficines de la Gerència de Serveis de Cultura de Diputació amb dades globals sobre els diversos sectors de la cultura en els quals s'insereixen aquestes accions. Tot plegat ens permetrà fer-nos una idea de la dimensió econòmica d'aquestes actuacions, i del seu impacte sobre l'economia de la cultura a la província de Barcelona i a Catalunya.

Ens centrarem en aquelles accions que tenen una dimensió econòmica quantificable i de les quals es disposa de dades.

Centre d'Estudis i Recursos Culturals

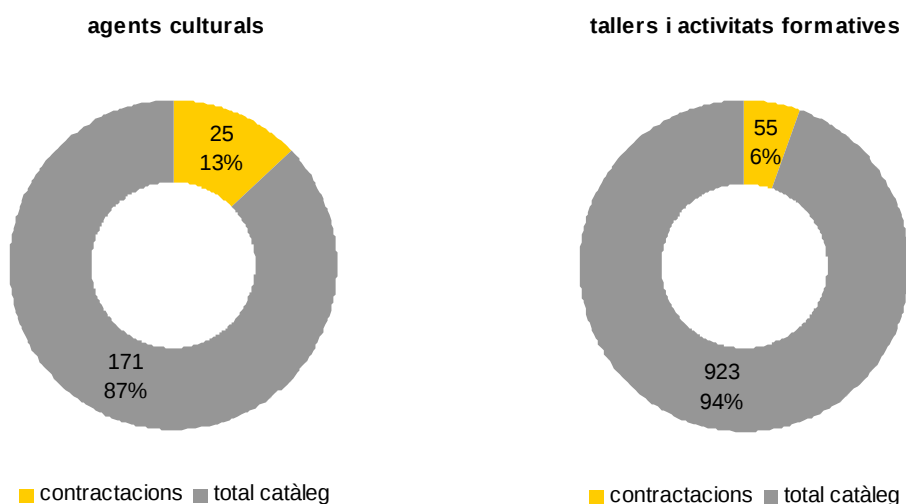
Els objectius del CERC són, a grans trets, la cooperació amb els municipis de la província en tot allò relatiu a la formació, la informació i l'assessorament en matèria de polítiques i gestió de la cultura.

Una de les línies d'actuació del CERC és el programa de Cultura i Proximitat, que es configura com una plataforma de serveis per promoure l'activitat cultural de qualitat al territori. A través d'aquest programa es desenvolupen un seguit de serveis i productes destinats a facilitar el desenvolupament i la projecció d'iniciatives vinculades al territori, entre els quals destaca un Directori d'Agents de Cultura i Proximitat –DACIP, que és una base de dades sobre agents i activitats que desenvolupen la seva tasca en l'àmbit de la proximitat. El DACIP facilita en gran mesura la contractació d'aquest tipus d'activitats per part dels ajuntaments; gràcies al DACIP, els agents culturals poden donar a conèixer la seva oferta d'activitat entre els tècnics i els programadors municipals.

A banda, una part dels tallers i les activitats formatives incloses DACIP reben suport econòmic per part de Diputació, de manera que la seva contractació resulta més econòmica per als ajuntaments.

Atenent a les dades concretes, l'any 2009 hi havia 171 agents culturals inscrits al catàleg de tallers i activitats formatives, que oferien un total de 923 activitats, 159 d'elles concertades. Es van fer un total de 143 contractacions, per a 55 activitats diferents (amb una mitjana de 2.6 contractacions per activitat). Tot plegat, va suposar uns ingressos per als agents culturals de 192.000€, pagats gairebé a parts iguals entre la Diputació i l'ajuntament contractant en cada cas. El cost mig de cada activitat contractada va ser de 1350€, i l'ingrés mig per agent cultural, en acabar l'any, va ser de gairebé 7.400€.

Gràfic 5: Tallers i activitats formatives. Contractacions 2009

Elaboració pròpia a partir de dades de la Gerència de Serveis de Cultura de Diputació de Barcelona

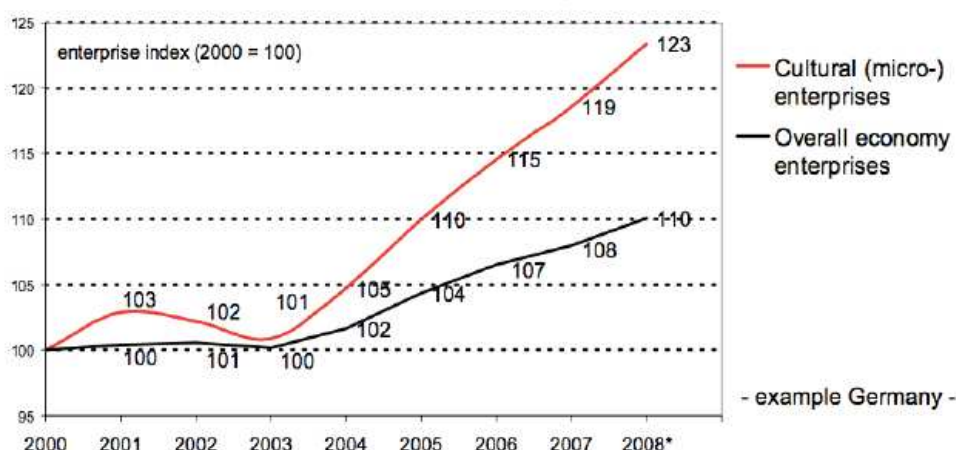
A més del programa de cultura i proximitat, el CERC desenvolupa tot un seguit d'activitats amb un component molt intensiu en coneixement, que resulta molt difícil de quantificar en termes econòmics i de creació d'ocupació. Tal i com assenyala Ezequiel Baró en la seva reflexió sobre la

dimensió econòmica del sector cultural⁴, és justament sobre aquest tipus d'activitats que "la intervenció pública ha d'actuar de força compensadora dels desequilibris entre les activitats més dinàmiques del sector cultural i aquestes".

Ara bé, fins i tot aquestes activitats més intensives en coneixement generen activitat econòmica en un sector que, per la seva especificitat, és molt reduït. Així doncs, l'any 2009 el CERC va contractar un total de 54 professionals del món de la cultura entre consultors per a la realització de plans estratègics o bé estudis, i ponents per a alguna de les sessions del programa de formació de l'Àrea de Cultura de Diputació.

Una de les característiques del sector cultural i creatiu i, concretament, de l'àmbit de la consultoria cultural, és la seva atomització: està format per petites empreses i professionals independents que, a Catalunya, es mouen al voltant de les institucions públiques, de les quals depèn la seva supervivència. El paper del CERC, com dels altres serveis de l'Àrea de Cultura és, en aquest sentit, de gran rellevància.

Gràfic 6: Comparació entre la creació de micro-empreses del sector cultural i la creació d'empreses global (exemple d'Alemanya)

Font: Michael Söndermann / Office for Culture Industries Research, 2009

Oficina de Patrimoni Cultural

L'Oficina de Patrimoni Cultural (OPC) té entre els seus objectius contribuir a la millora dels serveis dels municipis relacionats amb el patrimoni cultural, així com facilitar instruments i eines per a la gestió integral del patrimoni cultural local, contribuint a la presa de decisions dels òrgans de govern dels ajuntaments.

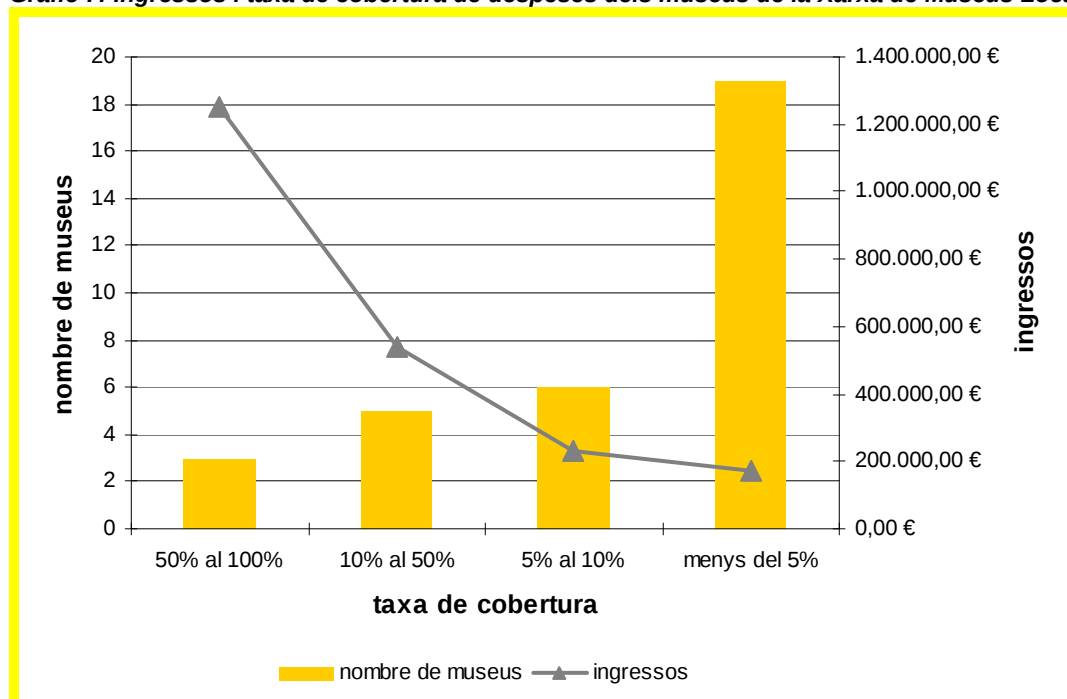
⁴ Ezequiel Baró, *Mesures de la dimensió econòmica del sector cultural*, a Revista Cultura núm 2 La cultura, un motor econòmic, de juny de 2008.

L'Oficina s'articula fonamentalment a partir de xarxes sectorials i/o territorials -Xarxa d'Arxius Municipals, Xarxa de Museus Locals- que posen a l'abast dels municipis, un conjunt de serveis i accions de suport a l'organització, gestió, conservació, tractament, difusió i comunicació del conjunt de béns patrimonials presents en el territori i, sobretot, als equipaments culturals especialitzats que actuen des de l'àmbit municipal.

L'estratègia de col·laboració i suport als museus locals de la província de Barcelona s'articula a través de la Xarxa de Museus Locals, una xarxa de serveis que formada per 64 museus que es beneficien de les economies d'escala donades per l'intercanvi de públics i recursos tècnics entre ells. Els museus de la Xarxa donen feina⁵ a 360 persones, un 38% dels treballadors en museus⁶ –públics o privats- de Catalunya.

D'aquests, només 34 generen recursos propis –a través del taquillatge, la botiga del museu, la concessió de bar o restaurant en cas que n'hi hagi...-. El volum total d'ingressos obtinguts per aquests 34 museus l'any 2008 va ser de 2,2 milions d'euros⁷, un 15% de la suma dels seus pressupostos globals. Tot i que el percentatge de cobertura és encara és reduït: de cada 10€ invertits en el museu se'n recupera 1,5€, és interessant observar que poc a poc es va imposant la visió que aquests equipaments poden arribar a ser una font d'ingressos per als municipis. En aquest sentit, cal remarcar que la taxa de cobertura és molt desigual entre uns museus i altres –oscil·la entre el 0,3% i el 89%, i que els museus que fan una aposta ferma per aquesta orientació més “comercial” estan obtenint resultats molt positius.

Gràfic 7: Ingressos i taxa de cobertura de despeses dels museus de la Xarxa de Museus Locals

Elaboració pròpia a partir de dades de l'Oficina del Patrimoni Cultural (OPC). Dades de l'any 2008.

⁵ Font: Oficina de Patrimoni Cultural (OPC) de l'Àrea de Cultura de Diputació. Dades de l'any 2007.

⁶ Font: Estadístiques del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. Dades de l'any 2006.

⁷ Font: Oficina de Patrimoni Cultural (OPC) de l'Àrea de Cultura de Diputació. Dades de l'any 2008.

Al gràfic anterior s'han dividit els museus en grups en funció de la seva taxa de cobertura: els que tenen uns ingressos que representen menys d'un 5% del seu pressupost de despesa, aquells on es "recupera" entre un 5% i un 10% de la inversió realitzada, els que recuperen entre un 10% i un 50%, i, finalment, els que tenen una taxa de cobertura superior al 50%. A la columna de mà esquerra s'indica el nombre de museus que hi ha en cadascun d'aquests grups, i a la de mà dreta els ingressos totals generats pels museus de cada grup.

Atenent a les dades mostrades en columnes, veiem que només 3 dels 34 museus tenen una taxa de cobertura superior al 50%; n'hi ha 5 amb una taxa que oscil·la entre el 10% i el 50% del seu pressupost, 6 que tenen una taxa d'entre el 5% i el 10%, i una majoria, 19, amb una taxa de cobertura inferior al 5% dels seus ingressos. Tot plegat indica que encara queda un llarg camí per tal que els museus locals puguin donar una rendibilitat econòmica positiva.

Ara bé, si ens fixem en la línia que mostra els ingressos obtinguts pels museus, trobem: entre els tres museus que tenen la taxa de cobertura més elevada sumen uns ingressos de 1,2 milions d'euros, més del 50% dels ingressos obtinguts pel conjunt de museus de la xarxa. A l'altre extrem, el grup dels que tenen una taxa de cobertura inferior, que van ingressar, entre 19 museus, només un 8% del total.

Taula 2: Ingressos i taxa de cobertura de despeses dels museus de la Xarxa de Museus Locals

taxa de cobertura	Núm. de museus	ingressos	% ingressos
50% al 100%	3	1.253.186,11 €	57%
10% al 50%	5	540.692,67 €	25%
5% al 10%	6	232.964,74 €	11%
menys del 5%	19	171.272,65 €	8%

És clar que una de les vies per incrementar els ingressos dels museus és aconseguir que creixi el número de visitants. El tècnic de l'OPC Pere Izquierdo, en una reflexió publicada al seu blog⁸, demostra com, aparentment, la via més efectiva per aconseguir aquesta fita és posar-hi tècnics qualificats: "Un dels resultats (de la matriu que defineix els coeficients de correlació entre les variables recollides per la Xarxa de Museus Locals) que crec que és d'interès general: la correlació que hi ha entre el nombre de tècnics que treballen en un museu i el nombre de visitants. (...) No hi ha cap correlació significativa entre les xifres de visitants dels museus i el pressupost d'activitats, ni el nombre d'exposicions temporals programades, ni el pressupost que es destina a fer aquestes exposicions. Ni tan sols amb la data de l'exposició permanent, que arriba a tenir un coeficient negatiu. (...) La variable que sembla tenir més pes és la quantitat de tècnics que treballen a cada museu. La mostra permet calcular una recta de regressió que relaciona públic i quantitat de tècnics a cada museu, i que es podria resumir en la següent fórmula: *Públic d'un museu = 1504 persones + 5229 persones per cada tècnic contractat*."

La Xarxa d'Arxius Municipals s'articula en dos instruments diferenciats. D'una banda, el programa de manteniment, de suport als arxius de municipis que tenen menys de 10.000 habitants, i que, segons estableix la llei d'arxius, no tenen l'obligació legal de disposar d'un sistema únic de gestió documental. Per una altra banda, la Central de Serveis Tècnics és un programa adreçat als municipis amb més de 10.000 habitants. Es tracta d'una fórmula de cooperació consistent en compartir serveis entre els diferents arxius municipals de la província de Barcelona que disposen d'un responsable tècnic.

⁸ <http://aobg.blogspot.com/2009/12/per-augmentar-el-public-dels-museus.html>

L'any 2008, formaven part de la Central de Serveis Tècnics els arxius municipals de 68 ajuntaments de la província de Barcelona (descomptant la ciutat de Barcelona, a la província hi ha 79 municipis de més de 10.000 habitants). Entre tots comptaven amb 147 empleats, entre tècnics, auxiliars d'arxiu i altres.

Els serveis oferts als municipis per l'Oficina de Patrimoni Cultural a través de la Xarxa de Museus Locals i de la Xarxa d'Arxius es complementen, per una banda, amb un bon nombre d'estudis i projectes de suport a les polítiques i estratègies dels ens locals en relació a la conservació i la dinamització dels béns patrimonials del seu territori. Per una altra banda, l'Oficina té una línia específica de suport adreçada a béns patrimonials que, per les seves característiques, no constitueixen un centre cultural especialitzat, és a dir, programes relatius al patrimoni cultural immoble, elements arquitectònics, llocs arqueològics, etc. (programa d'Estudis i Projectes del Patrimoni Cultural Local).

Jaciment arqueològic del Poblament ibèric de Puiggraciós. Figaró-Montmany.
Font: Mapes del Patrimoni Cultural Local. OPC. Diputació de Barcelona.

L'any 2009, entre els estudis realitzats per a la Xarxa d'Arxius i la de Museus i els encarregats pel programa d'Estudis i Projectes del Patrimoni, es van realitzar, des de l'Oficina del Patrimoni Cultural un total de 520 contractacions a 147 petites empreses o professionals del sector, per un import de 1.9642.544€, repartits entre la Diputació (84%) i els ajuntaments (16%). Se'n van beneficiar 165 ajuntaments.

La taula següent recull algunes dades sobre els estudis i treballs encarregats per l'OPC l'any 2009.

Taula 3: Estudis i treballs encarregats per l'OPC. Any 2009

	OPC
Nº empreses / professionals contractats	147
Nº total contractacions	520
Cost Diba	1.642.544 €
Cost Total	1.966.739 €

Elaboració pròpia a partir de dades de la Gerència de Serveis de Cultura de Diputació de Barcelona

Segons les dades del quadre anterior, l'import mitjà de cada contractació va ser de 4.000€ aproximadament, i les empreses contractades van ingressar un promig de 13.400€ cadascuna. Si tenim en compte que es tracta de petites empreses o professionals independents, i que les seves despeses es concentren de quasi exclusivament en retribucions del personal, podem considerar que els dos milions d'euros que van pagar Diputació i els ajuntaments contractants es van dedicar al manteniment de llocs de treball en el sector de les consultories culturals.

Oficina de Difusió Artística

L'Oficina de Difusió Artística, per la seva part, ha esdevingut model de referència pel que fa al suport a les programacions municipals de música, teatre i dansa a través del circuit d'espectacles professionals. Més enllà dels avantatges econòmics que comporta per als ajuntaments el fet l'ODA cobreixi una part del cost dels espectacles, el circuit ha facilitat l'entrada de programació professional d'arts escèniques a molts municipis.

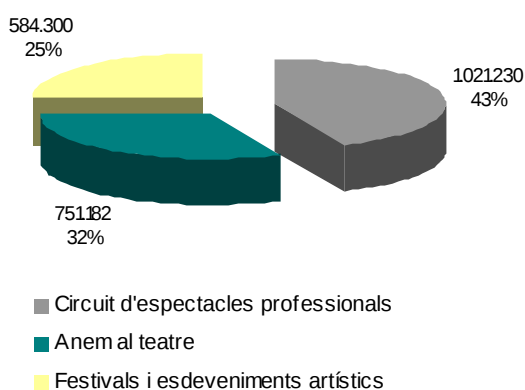
L'any 2009 van participar al circuit 111 municipis, 1 de cada 3 municipis de la província. Es van contractar a través del circuit 337 espectacles de música, 317 espectacles de teatre i 74 de dansa, per als que s'han contractat 595 companyies, un 44% del catàleg de l'ODA, i es van representar 1.586 funcions, amb una mitjana de 2,2 representacions per espectacle. D'aquestes, 519 –un terç del total- van ser funcions d'espectacles en gira.

Si afegim, a les 595 companyies del circuit d'espectacles professionals contractades, les 80 que es van contractar a través del programa *Anem al teatre*, dedicat a l'acostament de les arts escèniques al públic escolar, trobem que l'Oficina de Difusió Artística va promocionar la contractació d'un total de 675 companyies de música, teatre o dansa al llarg de l'any 2009.

Segons dades proporcionades per l'ODA, a cada espectacle d'una d'aquestes companyies hi treballa una mitjana de 6 persones per companyia, entre actors, músics o ballarins i els tècnics que els acompanyen. El nombre total d'espectacles contractats pels ajuntaments entre el circuit d'espectacles professionals i el programa *Anem al teatre*, va ser, l'any 2009, de 728. D'aquesta manera, si suposem que cadascun d'aquests espectacles mou al seu voltant una mitjana de sis treballadors, tenim s'han beneficiat de l'actuació de l'ODA en l'àmbit de les arts escèniques uns 4370 treballadors d'aquest sector.

Pel que fa a la distribució dels recursos, l'ODA va destinar 1.021.230€ al circuit d'espectacles professionals, 751.182€ al programa *Anem al teatre* i 584.300€ a festivals.

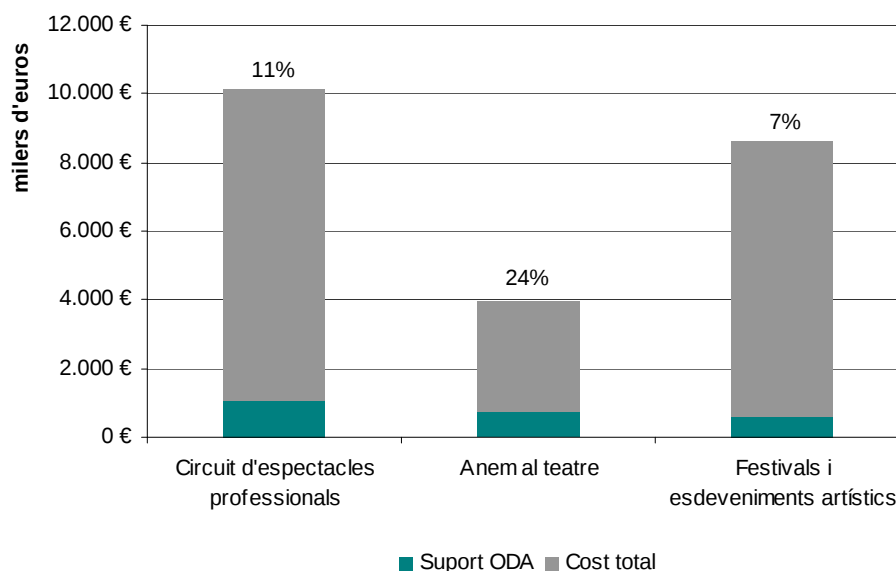
Gràfic 7: Distribució del suport de l'ODA per programes

Elaboració pròpia a partir de dades de l'Àrea de Cultura de Diputació

En relació a l'import total de les contractacions, el suport de l'ODA suport va ser d'un 11% de mitjana en els espectacles del circuit, d'un 24% en el marc del programa *Anem al teatre*, i d'un 7% en el cas de festivals i altres esdeveniments artístics.

Gràfic 8: Contractació de companyies a través dels programes de l'ODA. Any 2009

Elaboració pròpia a partir de dades de l'Àrea de Cultura de Diputació

Tot plegat ha representat una despesa de 2,3 milions d'euros per l'ODA, i uns ingressos totals per a les companyies contractades de més de 20 milions d'euros. Dit d'una altra manera, el suport

mitjà de l'ODA als ajuntaments per a la contractació d'espectacles va ser del 12% del seu cost total. A més del suport de l'Oficina de Difusió Artística, una part important dels espectacles contractats pels programadors locals compten amb algun tipus de suport addicional. D'aquesta manera, la despesa es distribueix entre diverses institucions.

Això fa que, tot i que, a Catalunya, les arts escèniques estan lluny de ser autostenibles econòmicament, l'esforç econòmic per als ajuntaments es suavitzi considerablement. L'any 2009, el percentatge de cobertura dels espectacles del circuit de l'ODA va ser del 39%: Dels 9.111.394€ invertits (despesa en catxets al circuit d'espectacles professionals), els ajuntaments van recuperar, a través del taquillatge, 3.534.604 €.

Si afegim, a les contractacions realitzades mitjançant el circuit d'espectacles professionals, les que es van realitzar als ajuntaments al programa *Anem al teatre* i a d'altres festivals i esdeveniments artístics, trobem que els ajuntaments de la província de Barcelona van destinar a les arts escèniques un total de 20.344.594€ a través dels programes que impulsa l'Oficina de Difusió Artística.

El paper de l'Oficina de Difusió Artística i, més concretament, del circuit d'espectacles professionals i del programa *Anem al teatre*, té un impacte especialment positiu en un sector –el de les companyies de teatre, música i dansa- acostumat a la inestabilitat i la incertesa. El fet d'estar presents al catàleg de l'ODA, facilita en gran mesura una certa rendibilitat dels espectacles, amb uns costos de preparació molt elevats en relació als costos de "reproducció". Aquest efecte és encara més acusat en el cas dels espectacles en gira. Daniel Martínez, director del Grup Focus, afirmava en unes declaracions recents⁹ que les gires representen uns ingressos segurs per les companyies que, a més, en tenir les representacions més concentrades en el temps del que és habitual, poden reduir costos, arribant, en els casos òptims, a contractar el personal per un mes o una temporada sencera en lloc de pagar-los per cada actuació.

⁹ Paraules de Daniel Martínez en una conferència realitzada davant dels Fòrum de Regidors i Regidores de Cultura de la Diputació de Barcelona el 25 de febrer de 2010.

2. Transferències corrents realitzades per l'Àrea de Cultura

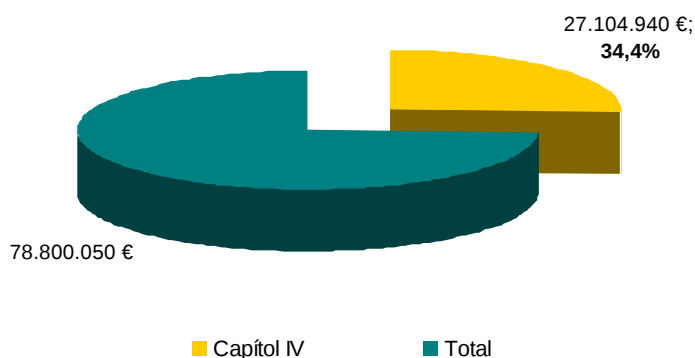
Les transferències directes que la Diputació realitza a través del capítol IV del seu pressupost als ajuntaments i a d'altres ens públics constituïran l'objecte d'anàlisi del present apartat. Aquestes transferències constitueixen una part molt rellevant del pressupost de l'Àrea de Cultura de Diputació, així com de molts municipis que, gràcies a aquests recursos, poden tirar endavant serveis, projectes i accions que, sense el suport de Diputació, tindrien moltes dificultats per finançar.

Al llarg de l'any 2008 la Diputació va destinar 78.800.050€ a la cultura, dels quals 27.104.940€ corresponen a transferències corrents a municipis i d'altres organismes per tal de possibilitar i facilitar la realització d'activitats de caire cultural.

2.1. Transferències corrents per a la realització d'activitats culturals de les diferents Administracions públiques

Si ens fixem en la distribució per capítols de la despesa en cultura de la Diputació de l'any 2008 comprovem que, efectivament, el IV és el que representa un percentatge més significatiu respecte al total de la despesa. Aquest, amb un 34,40%, supera en volum de pressupost la resta de capítols de despesa. Li segueixen el capítol I, destinat a la despesa de personal, amb un 26,19% i el capítol VII, dedicat a les transferències de capital¹⁰, les quals suposen el 15,95% del pressupost. Si sumem, doncs, totes les transferències, veiem que ocupen més de la meitat del pressupost de Cultura.

Gràfic 9: Pressupost liquidat de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona: capítol IV respecte al total. Any 2008

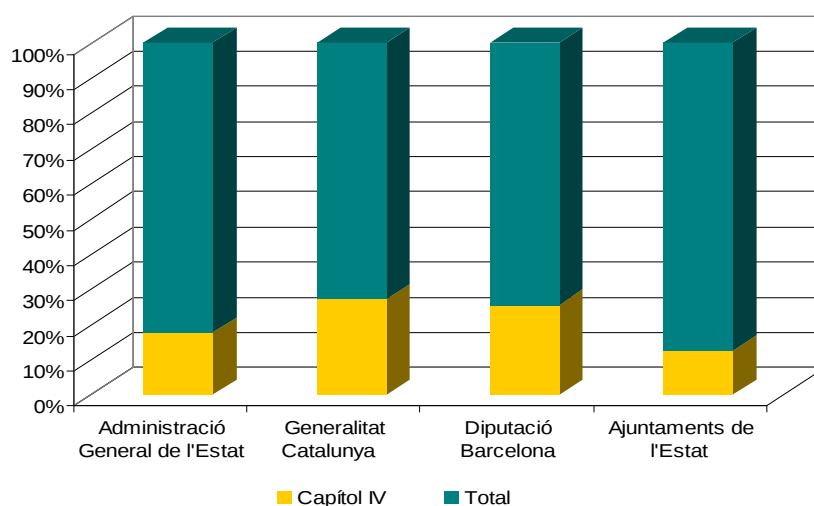
Elaboració pròpia a partir de les dades de les estadístiques del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

¹⁰ Aquesta mena de transferències, a diferència de les que estem analitzant en aquest capítol, no es destinen al finançament d'activitats sinó que és emprada pels municipis en inversió: construcció i renovació d'equipaments culturals. Realitzarem una anàlisi pormenoritzada de les implicacions d'aquesta despesa al proper apartat.

La comparació entre el pressupost destinat a transferències corrents dels diferents nivells de l'Administració Pública a Catalunya ens permet fer-nos una idea dels fluxos de recursos que passen d'unes a altres i cap als agents socials i culturals.

El gràfic següent mostra el volum de subvencions concedit els anys 2007 i 2008 per l'Àrea de Cultura de la Diputació, i les d'altres administracions públiques com ara el govern central, la Generalitat de Catalunya o els mateixos municipis. Mentre els beneficiaris directes de les transferències de les grans administracions són, bàsicament, les grans institucions culturals i els municipis, les subvencions que donen els mateixos municipis reverteixen fonamentalment en les entitats locals per a la programació i organització d'activitats. Són aquestes entitats les que reben el gruix de les subvencions municipals ja que, en moltes ocasions, treballen colze a colze amb els ajuntament, assumint una part important de la generació i promoció de la cultura local.

Gràfic 10: Percentatge de subvencions (capítol IV) del pressupost de diferents Administracions Públiques. Anys 2007 i 2008

Elaboració pròpia a partir de les dades de les estadístiques del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (2008), del Ministeri de Cultura (2007) i del Ministeri d'Economia i Hisenda (2007).

Tal com mostra el gràfic, l'Administració Pública que destina una major quantitat de recursos econòmics a la dotació de subvencions, en termes relatius, és la el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. Aquest organisme, segons dades del Ministeri de Cultura, va comptar el 2007 amb un pressupost aproximat de 388.312.000 €, dels quals vora de 144 milions es van dedicar a la subvenció per a l'activitat cultural d'ens locals i dels grans equipaments nacionals de Catalunya. Aquesta xifra representa un 37% de la seva despesa total. Molt de prop, pel fa al percentatge de transferències corrents sobre el pressupost total, li segueix la Diputació de Barcelona que, com hem vist, hi va dedicar un 34,4% del seu pressupost. Finalment, a l'Administració General de l'Estat aquest percentatge es redueix considerablement fins a arribar a un 21,25% del pressupost de cultura (210 milions dels gairebé 991 dels què disposava).

Per la seva banda, el conjunt de municipis de l'Estat Espanyol va dedicar una mitjana del **14,35%** (gairebé 411 milions d'euros) de la seva despesa a subvencionar activitats d'associacions i

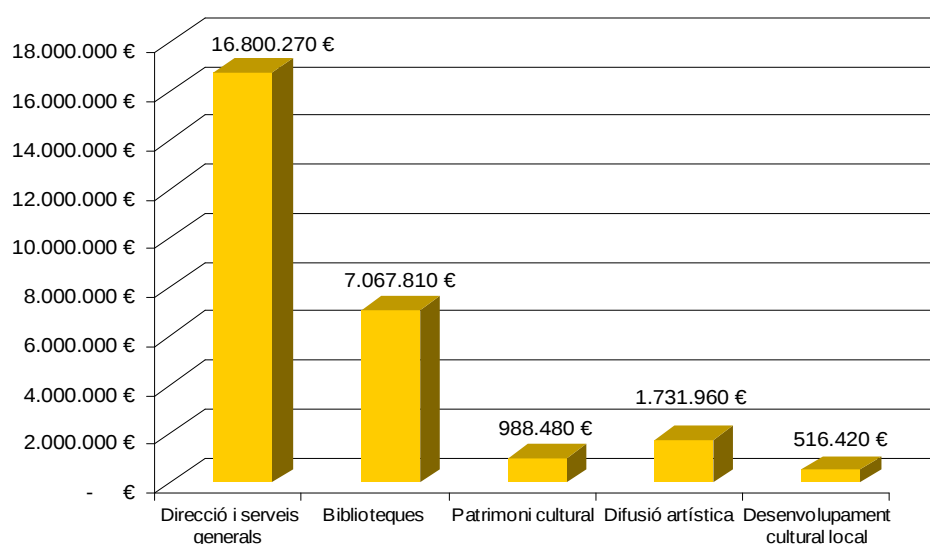
agrupacions municipals. És precís assenyalar que, en el cas de municipis, la proporció de la despesa distribuïda per capítols pateix variacions importants respecte a la resta d'administracions: aquí ja no és el capítol IV el que comprèn el gruix de la despesa, sinó el capítol II, amb un 43'44%, capítol en què es recull precisament la despesa en programació i organització d'activitats culturals. Recordem que aquest capítol es nodreix en gran part de les subvencions transferides a través del capítol IV dels organismes majors, dada que posa de manifest la crucial importància de les transferències corrents per als municipis.

Ara bé, caldria conèixer la composició exacta de les transferències corrents d'aquestes grans administracions per a saber quin és el volum de recursos que va a parar als municipis a través d'elles, ja que tal i com s'ha esmentat al llarg d'aquest apartat, una part molt important d'aquesta despesa es destina a les grans institucions culturals, com ara museus nacionals, centres d'art, grans equipaments escènics, etc. Al proper apartat es fa una anàlisi detallada del destí de les transferències corrents realitzades pels serveis de cultura de la Diputació de Barcelona.

2.2. Transferències corrents dels serveis de l'Àrea de Cultura

Dins de la mateixa Àrea de Cultura els recursos es reparteixen de manera diversa entre els diferents programes. Tot seguit ens fixarem, doncs, en la rellevància de cadascun tant a nivell quantitatiu (percentatge de transferències corrents que cada programa assumeix) com qualitatiu (receptors i objectius de les respectives subvencions). Si desglossem el capítol IV del pressupost de cultura de 2008 entre els cinc programes fonamentals de l'àrea de cultura, trobem la següent distribució:

Gràfic 11: Distribució per programes del capítol IV del pressupost liquidat de la Diputació de Barcelona. Any 2008.

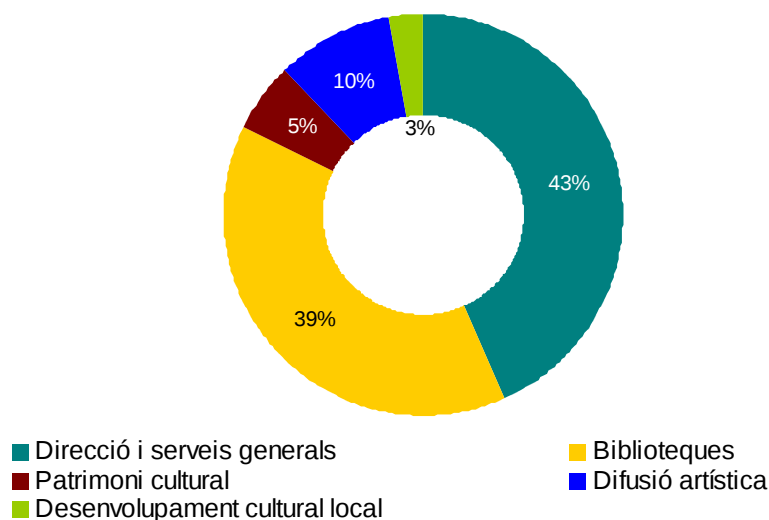

Elaboració pròpia a partir de dades de l'Àrea de Cultura de Diputació

Com veiem, la distribució presenta una gran variabilitat de despesa entre les diferents oficines i serveis, essent la Direcció i serveis generals de l'Àrea de Cultura el programa que més recursos aporta, un 62% del total de les transferències, superant així amb escreix el percentatge de la resta d'organismes. Tanmateix, del gran volum de subvencions que realitza, una part molt significativa es destina fonamentalment a la posada en marxa d'activitats culturals per part de diferents consorcis i institucions culturals de gran impacte econòmic i sociològic en el territori: el Palau de la Música, el Centre de Cultura Contemporània, la Fundació del Liceu, la del Teatre Lliure o el Institut d'Estudis catalans són algunes de les més beneficiades. En total, aquestes grans institucions reben el 53% de les transferències realitzades per la Direcció i els Serveis Generals de l'Àrea de Cultura, mentre que 47% restant va a parar als ajuntaments, algunes entitats de cultura popular i tradicional i unes poques empreses.

Aleshores, si considerem de les subvencions atribuïbles a la Direcció i serveis generals únicament la part destinada als municipis, les entitats i les petites empreses, la distribució del pressupost canvia, tal com mostra el gràfic 12, realitzant la Direcció de l'àrea un 43% de les subvencions. De les dues gerències de l'àrea, la de serveis culturals i la biblioteques, és aquesta última la que destaca en volum de transferències corrents, amb un 39% del total front al 18% de la gerència de serveis culturals. Aquest percentatge es divideix entre les seves tres oficines: més de la meitat correspon a l'ODA, una tercera part a l'OPC i la resta al CERC.

Gràfic 12: Distribució per programes del percentatges destinats als municipis del capítol IV del pressupost liquidat de la Diputació de Barcelona. Any 2008.

Elaboració pròpia a partir de les dades de les estadístiques del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

De cara a considerar la dimensió qualitativa d'aquestes aportacions econòmiques, cal analitzar les tipologies de projectes subvencionats, els àmbits de la cultura que en resulten més beneficiats, de què manera contribueix cadascun dels programes a la realització d'activitats culturals locals, etc. A continuació veurem, doncs, a què es destinen les diferents subvencions de cada oficina i/o programa de l'Àrea de Cultura.

Pel que fa al servei de biblioteques, el següent en volum de subvencions, un 39%, fonamentalment dóna suport, a través d'aquestes transferències, al Consorci de Biblioteques de Barcelona i, en menor mesura, a ajuntaments de la província. Cal remarcar que la part més substancial del suport de Diputació a les Biblioteques de la Xarxa no es comptabilitza com a subvenció sinó que entra dins dels **reds** pressupostos de personal (capítol I) i d'activitat (capítol II) de la Gerència de Serveis de Biblioteques.

Un 18% de les transferències analitzades corresponen a les oficines de la Gerència de Serveis de Cultura. Internament, aquests recursos tenen orígens diversos:

- Més de la meitat s'atribueixen al suport a les polítiques locals de la difusió artística: els programes de subvencions que l'ODA posa a disposició dels municipis estan orientats principalment a la difusió d'arts escèniques i música i, en segon terme, a les arts visuals i als festivals i esdeveniments artístics.
- El foment del patrimoni cultural compta amb un 31% de les transferències de la gerència, percentatge es reparteix entre quatre línies de subvencions: les que donen suport a les activitats dels museus de la Xarxa de Museus Locals, a les dels arxius de la Xarxa d'Arxius Municipals, a la promoció i recerca del patrimoni cultural local i a la museïtzació del patrimoni cultural.
- Pel que fa al desenvolupament cultural local, promocionat des del CERC, s'hi destina un 16% del total de les subvencions transferides per aquesta gerència. Els recursos es dediquen a projectes relacionats amb l'actuació municipal de desenvolupament local: Dins les actuacions objecte de suport l'any 2008, destaquen les corresponents a les festes locals, que representen aproximadament un 20% del total. També trobem accions de suport a les entitats, a mitjans de comunicació de caire cultural o a diverses activitats artístiques dels municipis.

Imatge d'una 'actuació dels Diables de Sant Cugat del Vallès
Font: <http://www.cugat.cat/fotos/diablesfestivalteatremitrasol7.jpg>

Cal remarcar el gran impacte social, cultural i econòmic que té l'activitat dels agents beneficiaris de les transferències corrents de Diputació. Tots ells constitueixen un exemple clar del que es coneix com els impactes indirectes i induïts de la cultura: més enllà dels seus pressupostos, organismes com el Palau de la Música, el Centre de Cultura Contemporània, la Fundació del Liceu o, per una altra banda, les festes locals, tenen un gran efecte multiplicador al territori: se'n beneficien els proveïdors habituals d'aquests organismes, però també bars, llibreries i el comerç local en general, gràcies al moviment de persones que generen al seu voltant.

3. Transferències de capital realitzades per l'Àrea de Cultura

Al llarg del present apartat analitzarem la inversió dels ajuntaments en cultura generada per les transferències de capital que realitza la Diputació de Barcelona a través del capítol VII del seu pressupost i el paper que l'Àrea de Cultura¹¹ de la Diputació, amb aquesta mena de subvencions, juga en la construcció i renovació d'equipaments culturals.

Concretament, ens fixarem en les transferències de capital de l'Àrea de Cultura que han tingut com a beneficiaris els municipis de la província, realitzades en el marc del programa Xarxa Barcelona Municipis de Qualitat 2008-2011 (XBMQ). És precís matisar que es tracta de dades plurianuals, per la qual cosa es fa difícil establir comparacions amb els pressupostos, de periodicitat anual.

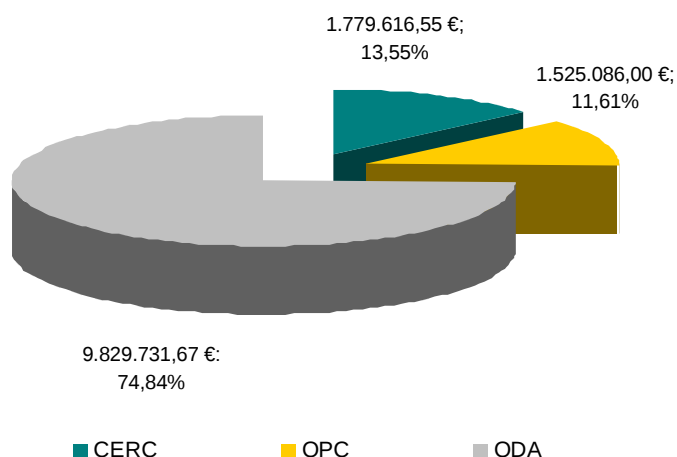
Analitzarem, per tant, les inversions de la xarxa XBMQ concertades per al període 2008-2011 per les tres oficines de la Gerència de Serveis de Cultura i executades fins al març de 2010.

3.1. Inversions de la gerència de serveis culturals

Els municipis han executat, dins d'aquest període, 13.134.434,22€, que els han estat transferits directament per la Diputació de Barcelona dins del programa d'inversions de la Xarxa Barcelona Municipis de Qualitat. L'origen d'aquests recursos es divideix de manera desigual entre les tres oficines de la gerència, tal com mostra el gràfic següent: l'ODA és, clarament, l'oficina amb una major participació en les inversions municipals, ja que porta a terme gairebé el 75% de la inversió total de les tres oficines - prop de 10 milions d'euros dels 13 que aporta la gerència de serveis de cultura. El capital que transfereix aquesta oficina es destina, fonamentalment, a la inversió en reformes o nova construcció d'equipaments escènics. La resta d'oficines, el CERC i la OPC, completen la inversió amb participacions del 13,6% i el 11'6% respectivament. La quantitat que hi aporta el CERC s'empra en la construcció i millora de centres culturals de proximitat: centres cívics, ateneus, casals de barri, etc. Els recursos que hi inverteix la OPC s'esmercen bàsicament a obres que es realitzen en arxius i equipaments museístics dels municipis de la província.

¹¹ En concret, la gerència de serveis de cultura (composta pel Centre d'Estudis i Recursos Culturals -CERC-, l'Oficina de Difusió Artística -ODA- i l'Oficina de Patrimoni Cultural -OPC-).

Gràfic 13: Distribució per oficines de la inversió de la gerència de serveis de cultura de la Diputació de Barcelona

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Àrea de Cultura de Diputació de Barcelona

L'aportació de Diputació s'afegeix a les contribucions d'altres institucions i del mateix ajuntament a la construcció i renovació d'equipaments culturals. Així doncs, la inversió total del període indicat es xifra en gairebé 61 milions d'euros: a més de les aportacions de Diputació, els municipis han comptat amb les aportacions d'altres administracions públiques, fonamentalment la Generalitat de Catalunya i el Ministeri de Cultura. Per al període i els projectes analitzats, la Generalitat va aportar més de 4 milions d'euros i el Ministeri de Cultura vora d'1.400.000 euros. Uns altres 8,6 milions van ser aportats per altres organismes públics com mancomunitats de municipis, consells comarcals, etc. La resta, 33.600.000 euros aproximadament, van sortir dels pressupostos dels mateixos municipis.

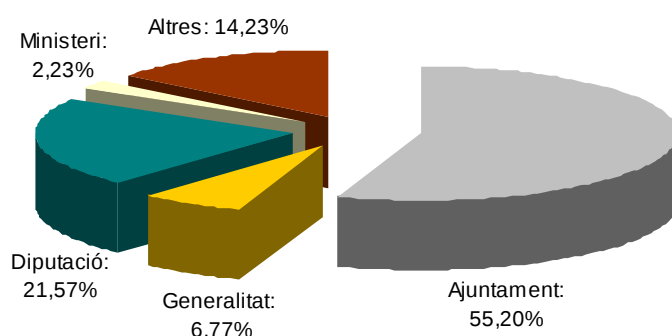
Taula 4: Inversions de la xarxa XBMQ concertades per al període 2008-2011 executades fins al març de 2010

	Inversions de la Xarxa XBMQ
Ajuntament	33.620.309,20 €
Generalitat	4.124.756,45 €
Diputació	13.134.434,22 €
Ministeri	1.357.459,28 €
Altres	8.668.410,11 €
Total	60.905.369,26 €

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Àrea de Cultura de Diputació de Barcelona

Així doncs, més de la meitat de la inversió realitzada en cultura als municipis ha estat assumida pels mateixos ajuntaments. El següent organisme, en volum de despesa, és la Diputació de Barcelona, la qual, amb una participació del 21,57%, que supera en escreix el percentatge d'inversió de la resta d'institucions: el volum de transferències de capital de la Generalitat se situa en un 6,77% respecte al total de la inversió i el del Ministeri de Cultura en un 2,23%.

Gràfic 14: Inversions de la xarxa XBMQ concertades per al període 2008-2011 executades fins al març de 2010 (percentatges)

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Àrea de Cultura de Diputació de Barcelona

Si considerem l'efecte multiplicador que presenten cadascuna de les inversions, podríem dir que cada euro invertit per Diputació ha generat una despesa de 4,64 euros en construcció i millora d'equipaments culturals dels municipis de la província de Barcelona.

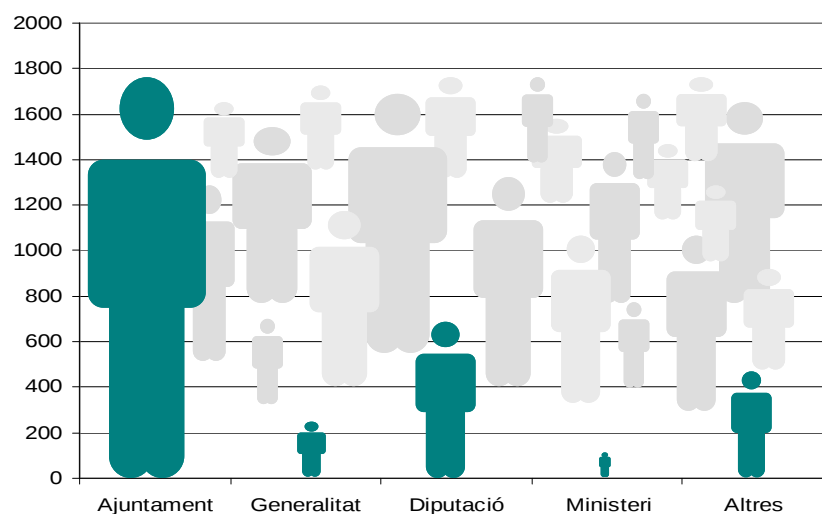
3.2. Ocupació generada als municipis per la inversió de Diputació

Passem ara, a partir de les dades ja mostrades, a realitzar una anàlisi de la importància que les quantitats invertides per part dels ajuntaments, en general, i de la Diputació, en concret, tenen per a la generació d'ocupació. Cal aclarir que, com que es tracta d'inversions destinades a la construcció, renovació i millora d'equipaments culturals, les ocupacions que hi predominen són les pròpies del sector de la construcció.

Prenent com a referència les xifres del Fons Estatal d'Inversió Local (FEIL) de l'any 2009, el cost de la creació d'un lloc de treball (anual) en el sector de la construcció és de 18.800 euros¹². Si tenim en compte que els municipis de la província han invertit prop de 61 milions d'euros, això ens donarà com a resultat la creació de una xifra de **3.238 llocs de treball**, dels quals **698** serien atribuïbles a les transferències realitzades per l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona a través del seu capítol VII.

¹² El càlcul ha estat el següent: Segons fonts del Ministeri de Política Territorial, el FEIL ha destinat de 5.229.000.000€ a la creació de 278.000 llocs de treball. Per tant, cada lloc de treball té un cost exacte de 18.809,35€.

**Gràfic 15: Ocupació generada per la inversió en cultura als municipis.
Participació de les diferents administracions.**

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Àrea de Cultura de Diputació de Barcelona

Si bé aquestes xifres són hipotètiques, donen una idea del volum d'ocupació que es genera gràcies a la inversió dels en cultura realitzada i/o suportada per Diputació de Barcelona . En apartats anteriors d'aquest treball hem vist com l'actuació directa de Diputació té efectes positius en la creació de llocs de treball en el sector de la cultura, com ara el gremi d'actors, el sector editorial, o fins i tot les petites empreses o treballadors autònoms que es dediquen a la consultoria cultural. A aquests, cal afegir-hi l'impacte en el sector de la construcció donat per les inversions en equipaments culturals.

Conclusions

Les dades analitzades ens permeten concloure que, tot i que els objectius de l'Àrea de Cultura de Diputació, així com les àrees de cultura dels ajuntaments, estan centrats en la provisió d'uns serveis que garanteixin els drets culturals de la ciutadania, i no pas en generar rendibilitat econòmica o en la creació d'ocupació, no podem menystenir els seus efectes positius en aquest àmbit. Tal com hem vist, les biblioteques de la Xarxa donen feina al 68% dels treballadors de biblioteques públiques de Catalunya, i contribueixen positivament al manteniment del sector editorial; als museus de la Xarxa de Museus Locals impulsada per l'OPC hi treballa un 38% dels empleats del sector museístic de Catalunya, la contractació d'espectacles a través del circuit d'espectacles professionals continua la seva trajectòria ascendent, etc.

Una part important d'aquestes activitats, a més, generen uns ingressos que sovint són obviats pels mateixos municipis pel fet que, en molts casos, s'ingressen a la caixa única de l'ajuntament, de manera que queden totalment deslligats del servei o l'activitat que els ha originat. És important, en aquest sentit, crear mecanismes per tal que cadascun dels serveis que ofereixen els municipis pugui prendre consciència dels ingressos que genera i, per tant, del grau de cobertura de les despeses, del dèficit que comporta per les arques municipals, etc. Tot plegat és un exercici de transparència i al mateix temps pot esdevenir un incentiu per a l'increment de l'eficiència de determinats serveis públics.

El fet de disposar de dades sobre els efectes de les actuacions de l'Àrea de Cultura en l'economia local, bé sigui a través d'estudis d'impacte econòmic, d'indicadors o d'altres mitjans, ens ha de servir per tenir una visió més completa de l'actuació de Diputació de Barcelona al territori. Aquestes dades, juntament amb d'altres sobre els efectes socials i personals d'aquesta actuació, permetran als responsables valorar l'eficiència i l'eficàcia dels serveis prestats, els beneficis que se'n deriven, les dificultats que es troben i, en definitiva, la seva contribució al benestar de la societat. Tot plegat facilitarà la presa de decisions de cara a la planificació de les línies de treball i les estratègies futures en matèria de cultura.

Cal no perdre de vista que, a més de ser una peça important en el desenvolupament econòmic dels pobles i les ciutats, la cultura comporta uns beneficis directes per als ciutadans en termes de valors personals i col·lectius: la raó, el coneixement, la visió crítica, d'una banda, i aspectes com la identificació amb el territori, la cohesió o la creativitat social, continuen sent la raó de ser de les polítiques culturals. Tot plegat fa que sovint, tot i que determinats àmbits de la cultura siguin deficitaris en termes estrictament econòmics, els seus beneficis socials justifiquin plenament la inversió. I és justament en aquest context on les institucions públiques, i encara més les institucions de segon nivell com Diputació de Barcelona, tenen un paper més rellevant.

Ezequiel Baró, en un article titulat "Mesures de la dimensió econòmica del sector cultural"¹³ afirma que els béns culturals tenen tres característiques que justifiquen la intervenció dels poders públics per tal de regular o matissar les tendències del mercat: són béns públics, béns preferents, i generen externalitats positives:

Atenent a la manera en què els beneficis de la cultura i les arts afecten les persones, els productes culturals tenen, en una mesura desigual, unes característiques de "bé públic": (...) un valor que no es limita, exclusivament, al seu hipotètic valor de mercat; aquests productes tenen, a més, un valor d'existència, un valor de prestigi (o simbòlic), un valor d'opció, un valor de llegat (a les properes generacions) i un valor d'educació.

¹³ Vegeu núm. 2 de la revista Cultura, del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya (juny 2008). <http://cultura2.gencat.cat/revistacultura/article.php?id=17> (consulta 18 de maig de 2010).

Així mateix, els productes culturals —com és el cas d'altres béns econòmics— generen externalitats positives. Això vol dir que, a més de les persones que se'n beneficien directament (del seu consum i gaudi), moltes altres persones se'n poden beneficiar també d'una manera indirecta (en la majoria de casos, de manera no premeditada, i sense assumir-ne cap cost). En aquest sentit, la cultura contribueix a augmentar el “capital social” de la societat.

Finalment, en la pròpia naturalesa dels productes culturals està també la característica de ser “béns preferents” (*merit goods*), béns el consum dels quals cal salvaguardar mitjançant la intervenció dels poders públics en aquest àmbit.

Molts d'aquests paràmetres queden fora dels estudis d'impacte econòmic. Ara bé, anàlisis realitzats en d'altres països¹⁴ han demostrat que, per norma general, les activitats que generen un gran dinamisme econòmic també contribueixen positivament al benestar social. És per això que, tot i les seves limitacions formals, els estudis d'impacte econòmic resulten molt orientatius a l'hora de valorar el grau d'imbricació de les diverses actuacions i polítiques culturals al territori: és clar, per exemple, que un teatre que aconsegueix crear una dinàmica positiva amb la ciutadania no només vendrà més entrades, sinó que acabarà afavorint la creació d'una xarxa de serveis al seu voltant (restauració, aparcament...), donarà vida a la zona on s'ubiqui, i, possiblement, contribuirà a millorar la imatge d'aquell barri i fins i tot del municipi.

La dimensió social i ciutadana de la cultura és, per tant, indissociable de la seva dimensió econòmica. Una ullada al territori mostra com els serveis de l'Àrea de Cultura de la Diputació estan, a hores d'ara, totalment integrats en les dinàmiques culturals territorials. Tal com s'ha assenyalat al començament d'aquest treball, a dia d'avui, instruments com la Xarxa de Biblioteques, la Xarxa de Museus Locals, la Xarxa d'Arxius, el Circuit d'Espectacles Professionals, o els plans estratègics de cultura realitzats des del CERC, estan a la base de l'acció cultural local a la província de Barcelona. Podríem dir que formen part de l'esquelet de les polítiques locals de cultura.

¹⁴ Als països anglosaxons tenen una llarga tradició en la mesura dels impactes econòmics de la cultura a través d'estudis d'impacte econòmic i d'altres més amplis com anàlisis cost-benefici o estudis basats en la valoració contingent. Per a més informació sobre aquest tipus de treballs, vegeu Michelle Reeves, 2002, *Mesuring the economic and social impact of the arts: a review* (<http://www.artscouncil.org.uk/media/uploads/documents/publications/340.pdf> consulta maig 2010)

Sumari executiu

- L'any 2008, a l'Àrea de Cultura de Diputació de Barcelona hi treballaven 449 persones, que representaven vora d'un 8% dels treballadors en cultura de les diferents administracions públiques catalanes i un 1,2% dels del sector cultural de Catalunya, comptant els ens públics i les empreses privades.
- El gruix dels treballadors en cultura dels organismes públics es concentra a l'Administració Local, que entre municipis, diputacions i consells comarcals ocupava, l'any 2006, el 70% dels treballadors en cultura al sector públic.
- L'any 2008 hi havia 1703 treballadors a les biblioteques públiques de Catalunya, dels quals 357 eren empleats de Diputació de Barcelona i uns altres 804 treballaven a la Xarxa de Biblioteques de Diputació, empleats pels ajuntaments: un total del 70% dels treballadors de les biblioteques públiques de Catalunya pertanyen a aquesta Xarxa.
- Aquest mateix any les biblioteques van fer compres de fons documental per un import de 12 milions d'euros, dels quals 7,7 van ser aportats directament per Diputació, xifres que mostren com Diputació i la Xarxa de Biblioteques contribueixen al manteniment de les empreses editores, en un moment de dificultats per al sector. Aquesta despesa de la Xarxa durant l'any 2008 permetria mantenir un total de 48 treballadors durant un any, i la de l'Àrea de Cultura, 31.
- Atenent a les línies d'actuació del CERC, del programa de Cultura i Proximitat destaca el DACIP, base de dades sobre agents i activitats que desenvolupen la seva tasca en l'àmbit de la proximitat. L'any 2009 hi havia 171 agents culturals inscrits al catàleg de tallers i activitats formatives, que oferien un total de 923 activitats. Es van fer un total de 143 contractacions, que van suposar uns ingressos per als agents culturals de 192.000€, pagats gairebé a parts iguals entre la Diputació i l'ajuntament contractant en cada cas.
- La Xarxa de Museus Locals està formada per 64 museus, dóna feina a 360 persones, un 38% dels treballadors en museus de Catalunya. D'aquests, només 34 generen recursos propis: el 2008 el volum total d'ingressos va ser de 2,2 milions d'euros, un 15% de la suma dels seus pressupostos globals.
- La taxa de cobertura dels museus és molt desigual entre els museus, oscil·lant entre el 0,3% i el 89%. La majoria té una taxa de cobertura inferior al 5% dels seus ingressos.
- La Xarxa d'arxius s'articula en dos instruments: el programa de manteniment i la Central de Serveis Tècnics, de la qual, l'any 2008, en formaven part els arxius municipals de 68 ajuntaments de la província de Barcelona. Entre tots comptaven amb 147 empleats.
- L'any 2009, es van realitzar, des de l'Oficina del Patrimoni Cultural, un total de 520 contractacions a 147 petites empreses o professionals, per un import de 1.9642.544€, repartits entre la Diputació (84%) i els ajuntaments (16%). Se'n van beneficiar 165 municipis.
- De l'ODA destaca el seu circuit d'espectacles professionals, en el qual, l'any 2009, van participar 111 municipis, que contentren el 82% de la població de la província. Es van contractar a través del circuit 337 espectacles de música, 317 de teatre i 74 de dansa, i 595

companyies, un 44% del catàleg de l'ODA. A més, a través del programa *Anem al teatre*, es van contractar 80 companyies.

- Pel que fa a la distribució dels recursos, l'ODA va destinar 1.021.230€ al circuit d'espectacles professionals, 751.182€ al programa *Anem al teatre* i 584.300€ a festivals. Tot plegat ha representat una despesa de 2,3 milions d'euros per l'ODA, i uns ingressos totals per a les companyies contractades de més de 20 milions d'euros.
- Dels 9.111.394€ invertits (despesa en catxets), els ajuntaments van recuperar, a través del taquillaatge, 3.534.604 €
- Les despeses totals de l'Àrea de Cultura van ser, l'any 2008, de 78.800.050 €. D'aquests, 27 milions –un 34,40%- corresponen a transferències corrents a municipis i d'altres organismes perquè realitzin activitats culturals. Si sumem la despesa de l'Àrea en transferències corrents (cap. IV) i de capital (VII) veiem que aquestes representen més del 50% del seu pressupost.
- La transferències corrents de l'Àrea de Cultura es reparteixen de la següent manera entre els programes: Direcció i serveis generals aporta el 43%, la gerència del servei de biblioteques el 39% i la de serveis culturals el 18% (10% l'ODA, 5% l'OPC i 3% el CERC).
- Dins de la gerència dels serveis culturals, l'ODA atorga més de la meitat de les subvencions, dedicades difusió d'arts escèniques i música i arts visuals; l'OPC reparteix un 31% de les transferències entre les xarxes de Museus i Arxius; el CERC compta amb un 16% per a l'actuació municipal de desenvolupament local.
- Les transferències de capital de la Gerència de Serveis de Cultura de la Diputació que han tingut com a beneficiaris els municipis de la província, realitzades en el marc del programa Xarxa Barcelona Municipis de Qualitat 2008-2011 (XBMQ) i executades fins al març de 2010, ascendeixen a 13.134.434,22 €. Prop del 75% s'atribueixen a l'ODA, el 13,6% al CERC i el 11,6% restant a l'OPC.
- Aquestes inversions destinades la construcció i renovació dels equipaments culturals dels municipis es realitzen entre diverses institucions. Fins al moment, s'hi ha invertit un total de 60.905.369,26€, dels quals més de la meitat corresponen als mateixos ajuntaments, un 21,57% a Diputació de Barcelona, un 6,77% a la Generalitat de Catalunya i un 2,23% al Ministeri de Cultura.
- Aquesta xifra equival a la creació d'aproximadament 3.238 llocs de treball, dels quals 698 serien atribuïbles a les inversions de l'Àrea de Cultura de la Diputació.
- Si considerem l'efecte multiplicador que presenten cadascuna de les inversions, podríem dir que cada euro invertit per Diputació ha generat una despesa de 4,64 € en construcció i millora d'equipaments culturals dels municipis de la província.

Treball realitzat per Ana Burgos i Marga Julià, Programa d'Estudis del Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona.